

Álit um yrkisútbúgving innan landbúnað

Tilvnað av arbeiðsbólki, tilnevndur av
Yrkisútbúgvingarráðnum í februar 2001

Handað ráðnum í september 2001.

INNIHALD

Útgangsstøðið	2
1. Arbeðssetningur	2
1.2. Arbeðið hjá bólkinum	3
2. Samandráttur av tilmælinum frá arbeðsbólkinum	3
3. Krøv innan landbúnaðin í dag	3
3.1. Endamál fyri útbúgvingini	4
4. Meting av gørðum, sum kunnu lúka treytirnar sum lærupláss	5
4.1. Hvørji brúk lúka høvuðstreytirnar	6
4.2. Hvørjar treytir eiga annars at verða settar brúkum, sum kunnu taka lærlingar?	6
4.3. Tal av lærlingum	7
5. Skipan av útbúgvingini	7
5.1. Býtið millum verkliga læru og skúlagongd	7
6. Ymisk viðurskifti í sambandi við skúlagongdina	9
6.1. Broytingar í verandi lógum og kunngerðum	9
6.2. Skúlagongd í Føroyum ella uttanlands	9
6.3. Kostnaður	9
7. Uppskúlingarskeið	11
8. Niðurstøða arbeðsbólksins	13
Fylgiskjal	14

Útgangsstøðið

Føroya Bóndafelag heitti í brævi dagfest 23. januar 2001 á Yrkisútbúgvingarráðið um at seta á stovn eina lærlingaútbúgving við heimild í føroyskari lóggávu. Ynskið hjá felagnum var, at bøndur í framtíðini skulu hava møguleika fyri at hava lærlingar í læru eftir somu skipan, sum t.d. innan handverks- og skrivstovuøkið.

Yrkisútbúgvingarráðið tók áheitanina til eftirtektar og setti ein arbeidsból at gera uppskot um yrkisútbúgving innan landbúnaðin.

Í arbeidsbólkinum hava sitið:

Peder Th. Haahr,	Búnaðardepilin,
Regin Borðoy,	Føroya Bóndafelag,
Hans A. Dam Joensen,	Mentamálastýrið, og
Petur Oluf Hansen,	Ráðsfyrisitingin.

1. Arbeidssetningur

- 1) At gera ein yvirskipaðan málsetning fyri útbúgvingina, her í millum
 - fyri tey fakligu málini,
 - fyri tey almennu málini,
 - fyri tey persónligu málini og
 - møguleikar fyri framhaldandi útbúgving.
- 2) At gera eina meting av brúkum, sum kunnu lúka treytirnar fyri málunum undir punkt 1), her í millum
 - hvørjar treytir skulu setast brúkunum,
 - hvat slag av brúkum talan er um,
 - tal av brúkum, sum mettt verður at lúka treytirnar, og
 - hvussu nógv lærupláss talan kann verða um.
- 3) At gera eina meting um, hvussu útbúgvingin skal skipast, her í millum býtið millum verkliga læru og skúlagongd.
- 4) At gera eina meting um, hvussu skúlagongdin kann skipast, her í millum
 - um verandi lógir og kunngerðir á yrkisútbúgvingarøkinum mugu broytast, um til skal bera at taka skúlagongdina í her heima,
 - um møguleikar eru fyri skúlagongd uttanlands, um so er, at skúlagongdin ikki verður tikin í her heima,
 - um útbúgvingin sum heild kann verða góðkend í øðrum londum, og
 - um fíggarligar avleiðingar standast av at seta útbúgvingina á stovn.

1.2 Arbeðið hjá bólkinum

Arbeidsbólkurin hevur havt 8 fundir. Fyrsti fundur var hildin 26. apríl 2001. Arbeðið hevur gingið væl og limirnir í bólkinum eru samdir um tey tilmæli, sum koma fram í hesum áliti til Yrkisútbúgvingarráðið.

Fyri m.a. at kanna tørvin á lærlingum hevur arbeidsbólkurin havt fund við Føroya Jarðarráð. Annars hevur arbeidsbólkurin gjørt brúk av teimum førleikum, sum Fiskivinnuskúlin, Ráðsfyrisitingin og Mentamálastýrið hava á økinum, umframt at vinnumboðini hava ráðført seg við nevndina í Bóndafelagnum fyri at tryggja sær, at tilmælið hjá arbeidsbólkinum í størst møguligan mun hevur undirtøku í vinnuni.

2. Samandráttur av tilmælinum frá arbeidsbólkinum

Arbeidsbólkurin mælir til, at:

1. útbúgving innan landbúnað verður sett á stovn í Føroyum sum ein 3-ára yrkisútbúgving,
2. skúlagongdin í útbúgvingini fer í mestan mun fram á Fiskivinnuskúlanum, sum frammanundan hevur útbúgvingar, sum ein lærlingaútbúgving innan landbúnaðin partvíst kann samskipast við. Harumframt eigur ein partur av skúlagongdini at fara fram á Búnaðardeplinum við atlitum yrkislærugreinunum,
3. fyrsta árið í útbúgvingini er eitt støðisár. Annað árið er upplæring á læruplássinum. Triðja árið er partvís upplæring á læruplássinum og partvís skúlagongd í 12 vikur, har yrkisroyndin fer fram. Hesar 12 vikurnar kunnu bytast í 2 styttri skúlaskeið,
4. viðkomandi yrkisnevnd samtykkir innihaldið í yrkislærugreinunum og fakligu grundlærugreinunum, og hvørjar hesar skulu vera. Skúlin ger í samráð við yrkisnevndina av, hvørjar tær almennu grundlærugreinirnar á C-stigi skulu vera,
5. útbúgvingin verður skipað soleiðis, at lærlingarnir eisini fáa lestrarførleika til víðari/framhaldandi útbúgvingar,
6. neyðug krøv verða sett læruplássunum, soleiðis at lærlingum verður tryggað eina læru, sum gevur góðar førleikar til at kunna taka ábyrgd av einum garði,
7. seta arbeidsbólki við umboðum fyri vinnu, skúla og avvarðandi myndugleikum at útgreina innihaldið í útbúgvingunum nærri, t.v.s. at tilevna eina útbúgvingarkunngerð, og at
8. skipanin verður sett í verk frá 1. januar 2002.

3. Krøv innan landbúnaðin í dag

Landbúnaðurin í Føroyum er nógv broyttur tey seinastu 20 árinum og stórar broytingar standa fyri framman. Fyri nøkrum árum síðani varð ikki nógv keypt av t.d. kraftfóðri og handilstøðum – framleiðslan hvíldi í sær sjálvun. Í dag verður nógv fóður og tøð keypt, og við hesum er neyðugt at bóndin alla tíðina má hugsa um úrtøkuna og fáa sum mest burtúr við eitt nú serligum fóður- og taðingarætlanum.

Stór krøv verða sett teimum, sum reka garðar í dag. Við nýggju avtaluni víð ES gerast hesi krøv uppafgur størri. Nógvar nýggjar reglugerðir eru á veg, sum skulu skipa vinnuna, bæði á ein og annan hátt.

Verandi festiskipan setur somuleiðis útbúgvingarkrøv til tilstundandi festaran. Møguligt er ikki – sum er – at nøkta hesi krøv í Føroyum. Í álitinum um landbúnaðarpolitikk frá 30. mei 2001 verður stóru dentur lagdur á útbúgving, skeiðvirksemi og eftirútbúgving, til tess at nútíðar føroyska landbúnaðin kann gagnnýta tey tilfeingi, ið finnast, á skilabesta hátt.

3.1. Endamálið fyri útbúgvingini

Í yrkisútbúgvingarlógini er ásett, at ein yrkisútbúgving setur mál fyri einstaka lærlingin og samstundis nøktar tey førleikakrøv, ið vinnan setur. Við hesum í huga eiga tey fakligu málini í útbúgvingini at vera, at lærlingurin eftir lokna útbúgving er førur fyri at reka ein garð á fullgóðan hátt við atliti at fylgjandi viðurskiftum:

3.1.1. Bøur og hagi. Hvussu fæst sum mest av grøði av hvørjum hektari í mun til útreiðslurnar? Hvat kann veltast á ymsu plássunum? Hvussu er gróðrabotnurin (mógvur, eyrur, vanlig mold)? Hvussu ávirka tung amboð lendið? Hvussu verður hagin best røktur – er gott at hava nógvan áseyð, ella skal áseyðatalið lækkast og áherðsla heldur leggjast á tvílembur? Hvussu ávirka eitt nú ross og onnur størri djór hagan?

3.1.2. Kriatúr. Hvat krevur eitt kriatúr av fódri, og hvussu eigur samansetingin av proteini, feitti og kolvætu at vera? Hesi evni verða aftur býtt sundur í eitt nú mettað feitt, loftfimar feittsýrur v.m., ið hava ávirkan á framleiðsluna. Hvussu er møguligt at broyta feitt/proteinsamansetningina í mjólkini? Nevnast kunnu onnur viðurskifti, so sum vitaminir, mineralir, vatn, hiti, luftútskifti, luftvæta, inrætting av fjósi/seyðhúsi, ljós, og mangt annað. Eisini er aling av stórum týdningi fyri framleiðsluna í longdini og er tí neyðugt at duga at hava tann rætta tarvin ella brundin. Hetta og mangt annað hevur ávirkan á framleiðsluna. Neyðugt er tí, at bøndur hava kunnleika til tílík viðurskifti.

Framgongdin innan mjólkjarframleiðsluna hevur verið uml. 250 litrar pr. kúgv um árið, og kemur hetta í stóran mun av neytaeftirlitinum og stráfóðurgreiningum, sum *Almennar Royndir* hava gjørt. Ein útbúgving innan landbúnaðin hevði havt við sær ein bónda við størri førleikum sum “viðspælara” hjá Almennum Royndum, sum saman við vinnuni hevði kunna rokkið longur fram á mál enn nú.

3.1.3. Umhvørvi. Sagt verður vanliga, at festari skal lata jørðina frá sær í minst líka góðun standi til eftirkomararnar, sum hon var í, tá ið hon var latin festaranum. Hava pesticidir (sprotueitur) langtíðarárin og hvussu kan væntast, at hesi evni ávirka gróðurin í komandi tíðum? Hvussu nóg av handilstøðum er ráðiligt at spreidda út og hvat hendir við einum møguligum yvirskoti av køvievnum, fosfor, kalium, svávul og magnesium? Hvussu ávirkar súrhoyggjasevja áir og vøtn?

3.1.4. Tøkni. Hvør tøkni er neyðug at hava, og hvørji hjálpartól finnast? Er hjálpin, sum fæst við hesum tólum nóg stór í mun til kostnaðin? Tað finst so nóg tøkni á landbúnaðarøkinum í dag, at fjós kunnu at kalla vera ómannað, við tað at

mestsum alt er sjálvvirkandi við eitt nú mjólkimaskinum, fódurskipanum, virk-semismátarum og mongum øðrum.

3.1.5. Búskapur. Soleiðis sum landbúnaðurin er skipaður í dag, er tað er av stórum týðningi, at bóndin hevur kunnleika til grundleggjandi fíggjarligar fortreytir. Teir spurningar, ið eru nevndir omanfyri, eins og mangir aðrir, hava avgerandi ávirkan á rakstrarúrslitið. Tað er umráðandi, at bóndin kennir tær fíggjarligu avleiðingarnar av at broyta t.d. fódurgevingina. Afturat hesum má ein bóndi vera førur fyri at gera kostnaðarætlanir, bæði tá ið talan er um gjaldfóris- og rakstrarætlanir, her í millum at gera metingar um úrtøkuna av mjólka- ella kjøtframleiðsluni, hvørjar íløgur eru skilabestar at gera. Eisini eiga bøndur at duga at gera avleiðingarmetingar, tá ið broytingar henda.

Eingin kennir garðin og grundarlagið fyri útrokningunum betur enn bóndin sjálvur og er tað tí best, um hann er førur fyri at gera hettar arbeiði sjálvstøðugt. Tílíkt setir stór krøv til eina útbúgving innan landbúnaðin, ið sostatt má fevna allar hesar nevndu tættirnar.

3.1.6. Persónsmening. Neyðugt er at menna tilvitskuna um egin evni og møguleikarar at fremja tað í verki, sum innihaldið í landbúnaðarútbúgvingini leggur upp til. Umframt at fáa eina holla verkliga og ástøðiliga vitan um galdandi viðurskipti, mugu luttakararnir eisini kunnast um tað nýggja, sum støðugt kemur fram.

Tað má somuleiðis metast sum umráðandi, at útbúgvingin verður skipað soleiðis, at tann, ið tekur grundútbúgvingina í Føroyum hevur møguleika at nema framhaldandi útbúgving, bæði í Føroyum eins væl og uttanlands.

Samanlagt kann sigast, at tann útbúni lærlingurin má kunna taka fullu ábyrgdina av einum garði og reka hann á við framtíðar møguleikunum fyri eyga. Tá hugsað verður um, hvussu nógv ein bóndi skal hava skil á, má tað metast at vera sjálvsagt, at ein útbúgving fæst innan hetta øki í Føroyum. Tá ið útbúgvingin verður fyrireikað, má neyðugt fyrilit havast fyri, at landbúnaðurin á mangan hátt skilir seg frá øðrum vinnugreinum, serliga tá ið hugsað verður um ábyrgdina og fjøltáttaða virkseimið hjá tí einstaka bóndanum. Tað má tó verða mettt at vera rættast, at møguleiki er fyri hesum skjótast til ber. Er landbúnaðarútbúgvingin í Føroyum, ber til at ávirka hana soleiðis sum skilabest er, eftir føroyskum umstøðum.

4. Meting av gørdum, sum kunnu lúka treytirnar sum lærupláss

Føroysku garðarnir eru sera ymiskir í stødd og umsetningi. Flestallir hava tó seyðahald, nógvir hava neytahald, og summir eitt sindur av grønmeti. Allir hava tó stráfóðurframleiðslu til egið brúk og onkur til sølu.

Mett verður, at teir garðar, sum kunnu taka lærlingar, eru teir størri garðarnir og í mestan mun mjólkaframleiðarar. Hetta m.a. tí, at teir hava ein so mikið stóran umsetning, at møguleiki er fyri at rinda løn sambært tí, sum annars er ásett

frammanundan¹. Jú størri garðurin er, meira fjøltáttað er virkseimið vanliga, soleiðis at lærlingurinn kann fáa upplæring innan ymisk virkisøki. Onkur bóndi hevur longu nú lærlingar, sum fáa sína skúlagongd uttanlands.

4.1 Hvørji brúk lúka høvuðstreytirnar?

Tey føroysku jarðarbrúkini eru sera ymisk bæði í stødd, umsetningi og á virkisøkjum. Arbeidsbólkurin metir, at hóskaði er at býta brúkini sundur í triggjar bólkar við hesum eyðkennum:

- Stór brúk, sum verða rikin á einum nøktandi vinnuligum grundarlagi, fyri at kunna renta skuldina og geva eigaranum eina rímuliga inntøku, og samstundis kunna gjalda møguligari løntari arbeidsmegi. Hesi brúk eru tey best eignaðu at taka lærlingar.
- Miðalstór brúk, við 100-200, áseyðum og oftast uttan mjólkaframleiðslu ella við heilt fáum kúm. Brúkarin hevur sum meginreglu høvuðsinntøku frá aðrari vinnu, og hevur ikki jarðarbrúk sum fulltíðar vinnu. Hesi brúk eru vanliga ikki eignaði at taka lærlingar.
- Smá ítrivsmerkt brúk, við færri enn 100 áseyðum, har jarðarbrúkið hevur avmarkaðan týðning sum inntøkukelda, men heldur er eitt – meira ella minni krevjandi – frítíðarítriv. Hesi brúk eru ikki eignaði at taka lærlingar.

4.2 Hvørjar treytir eiga annars at vera settar brúkum, sum kunnu taka lærlingar?

Treytirnar, ið verða setta til lærupláss innan landbúnaðin, eiga at líkjast teimum treytum, ið settar verða fyrítøkum innan t.d. handverks-, handils- og skrivstovuøkið. Hetta eigur at vera gjørt fyri at tryggja lærlinginum eina breiða verkliga vitan um landbúnað sum heild.

Arbeidsbólkurin kom á fundi við Føroya Jarðarráð til ta niðurstøðu, at uml. 40 av teimum 80 størstu brúkunum í landinum kunnu sigast at lúka treytirnar til stødd og fjølbroytni. Av hesum 40 kann roknast við, *at í hvussu so er 15 hava førleika og evni til at taka lærlingar*. Ein einsæris góðkenning má tó fara fram av einstaka brúkunum eftir galdandi reglum um góðkenning av læruplássi. Harafturat eiga hesar treytir at verða havdar í huga:

1. Garðarnir mugu sum minsta mark hava tvey vinnuøki, t.d. seyðahald og mjólkaframleiðslu og vera fulltíðarbrúk, har bóndin arbeiðir á garðinum fulla tíð.
2. Læruplássið má vera ført fyri at læra og vegleiða lærlingin, og hava fólk við førleika og útbúgving, sum er á minst sama støði, sum tann útbúgving, ið lærlingurinn fer undir. Helst skal bóndin hava havt garðin í ávísa tíð, og harvið í verki hava víst sínar dygdir sum bóndi.

¹ Sambært § 33 í yrkisútbúgvingarlógini skal lønin í minsta lagi verða tann, ið ásett er í sáttmála millum viðkomandi yrkisfeløg. Í teimum yrkisgreinum, har eingin sáttmáli er galdandi, verður minstalønin ásett av yrkisútbúgvingarráðnum.

3. Lærlingurinn eigur, sum meginreglu, at vera á garðinum allar árstíðir, av tí at arbeiðið innan landbúnaðin er sera árstíðarbundið (summar, vár, vetur og heyst).
4. Ein heildarætlan eigur at vera gjörd fyri lærutíðina, soleiðis at lærlingin verður tryggjað eina fjølbroytta læru. Er virkisøkið hjá viðkomandi avmarkað, má annað brúk finnast afturat, har lærlingurinn kann fáa upplæring ein part av tíðini.
5. Brúkið skal tryggja lærlinginum eina læru, sum gevur góðan førleika at kunna taka ábyrgd av eini rakstrargrein. Hetta kann t.d. vera sjálvstøðugt at ansa mjólkineytum ella seyðinum. Innlit eigur eisini at vera givið í rakstrarætlanina og úrtøkuna av teimum ymisku rakstrargreinunum.

4.3. Tal av lærlingum

Tá ið hugsað verður um tørvin, metir arbeðsbólkurinn tað vera hóskaði, um einir 6 næmingar gjördu lærusáttmála og byrjaðu støðisútbúgvingina innan landbúnað á hvørjum ári. Roknast kann við, at umleið helvtin av teimum avlærdu taka við festum, meðan hin helvtin fer í starv hjá einum festara.

5. Skipan av útbúgvingini

5.1 Býtið millum verkliga læru og skúlagongd

Arbeðsbólkurinn metir 3 ár at vera hóskaði lærutíð. Eisini er ein fortreyt, at lærlingarnir eftir lokna yrkisútbúgving hava møguleika at koma inn á framhaldandi útbúgvingar, eins og lærlingar, sum hava lokið aðrar yrkisútbúgvingar.

Sambært yrkisútbúgvingarlógini skulu lærupláss og lærlingur gera lærusáttmála sínamilum áðrenn læran byrjar. Somuleiðis er ásett í lógini, at fyrstu 3 mánaðirnar eru royndatíðarskeið fyri báðar partar. Annars er lærusáttmálin millum partarnar bindandi og bert í serligum førum ber til at verða loystur frá sáttmálanum, um partarnir annars eru samdir um hetta.

Tá ið fyrstu lærlingarnir eru avlærdir, verður mælt til, at skipanin verður endurskoðað, og møguligar dagføringar gjørdar.

Arbeðsbólkurinn metir, at ein útbúgvingarbygnaður, sum á vári 2001 var skotin upp í álit yrkisútbúgving innan fiskaídnað og havbúnað, í stóran mun eisini kann nýtast í eini yrkisútbúgving innan landbúnað. Á tann hátt ber eisini til hjá teimum lutfalsliga fáu lærlingunum, ið árliga kunnu væntast at fara undir yrkisútbúgving innan landbúnað, at samlesa við fiskiídnaðar- og havbúnaðarlærlingum. Innihaldið í hesum útbúgvingum er á mangan hátt samanfallandi: almennu lærugreinirnar eru tær somu og í yrkislærugreinum má undirvísing í matvøruviðurskiftum roknað sum ein sera týðandi partur.

Tey trý árin, meðan læran fer fram, eru býtt í 3 partar:

- Fyrsta árið er eitt støðisár á skúla við almennum og yrkislærugreinum, ið endar við próvtøkum.
- Annað árið fer fram í einum brúki, har lærlingurinn har fær upplæring innan tey ymsu virkisøkini, ið hoyra árstíðunum til.

- Triðja árið heldur upplæringin í brúkinum fram, umframt at lærlingurinn er í skúla í 12 vikur í yrkislærugreinum. Í hesum tíðarskeiði verður skipað fyri yrkisroynd á sama hátt sum í øðrum yrkisútbúgvingum.

ár	fyrsti flokkur	2. og 3. árið við fyrsta flokki + fylgjandi flokkum	
1. árið	Eina tíð (3-6 mð.) á læruplássi		
	40 vikur í skúla 2/5 yrkislærugreinir 3/5 grundlærugreinir		
2. árið	60 vikur á læruplássi	Eina tíð (3-6 mð.) á læruplássi	
	12 vikur í skúla + restina á læruplássi	40 vikur í skúla 2/5 yrkislærugreinir 3/5 grundlærugreinir	Eina tíð (3-6 mð.) á læruplássi
3. árið		60 vikur á læruplássi	40 vikur í skúla 2/5 yrkislærugreinir 3/5 grundlærugreinir
		12 vikur í skúla + restina á læruplássi	60 vikur á læruplássi
	102 vikur á læruplássi 52 vikur skúla		12 vikur í skúla + restina á læruplássi

Arbeidsbólkurin er sannførdur um, at tað er av stórum týðningi, at lærlingurinn fær roynt seg á læruplássinum, áðrenn hann byrjar í skúla og fær vissu um, at hetta er tann leiðin, hann ynskir at fara. Í stóðisárinum er størsti parturin av skúlagongdini. Talan er um 40 samanhangið vikur, sum enda við próvtøku. Eftir hetta fer hann aftur á garðin og fær framhaldandi upplæring í yrkinum. Skúlagongdin gevur eina ástøðiliga barlast, ið lærlingurinn kann nýta í verkligu upplæringini, eins og seinni sum grundarlag undir møguligari framhaldandi útbúgving. Við at skipa útbúgvingina soleiðis, at lærlingurinn annað árið er á læruplássinum burturav, fevna verkligu royndirnar um tað virksema, ið tær ymsu árstíðirnar hava við sær.

Tann skipan, ið mælt verður til frammanfyri, er – eins og uppskotið um yrkisútbúgvingin innan fiskaídnað og havbúnað – eitt sindur øðrvísi samansett enn eitt nú yrkisútbúgvingarnar innan handverk, soleiðis sum vit kenna tær í dag. Her er meginreglan, at lærlingurinn skiftir oftari millum lærupláss og skúla.

Arbeidsbólkurin metir, at útbúgvingin kann skipast á tann hátt, at lærlingarnir í landbúnaðarútbúgvingini taka tær almennu grundlærugreinirnar (føroyskt, enskt, støddfrøði, alis- og evnafrøði, lívfrøði og samfelagsfrøði) saman við lærlingunum

í hinum útbúgvingunum á skúlanum. Harafturat verður mettt, at til ber at samlesa í nøkrum av fakligu grundlærugreinunum, t.d. kunningartøkni og reinføri.

Miðað eigur at verða í móti, at útbúgvingin kann vera grundarlag undir framhaldandi útbúgvingum innan landbúnað í teimum flestu av hinum norður-londunum.

6. Ymisk viðurskifti í sambandi við skúlagongdina

6.1 Broytingar í verandi lógum og kunngerðum

Í sambandi við, at tað frammanundan er skotið upp, at um yrkisútbúgvingar innan fiskiídnað og havbúnað eiga at fara fram á Fiskivinnuskúlanum, er mælt til at lógin fyri Fiskivinnuskúlan gerst liðiligari, soleiðis at skúlin serliga lýkur treytirnar í lógini um yrkisskúlar. Við at leggja skúlapartin hjá landbúnaðarlærlingum inn á sama skúla, kann enn størri herðsla leggjast á hetta tilmæli.

6.2 Skúlagongd í Føroyum ella uttanlands

Við tí uppskoti, sum arbeðsbólkurin hevur lýst frammanfyri, verður hildið, at rættast er at skipa alla útbúgvingina í Føroyum, m.a. av tí at vit ómakaleyst kunnu samskipa størsta partin av skúlagongdini við undirvísingina á Fiskivinnuskúlanum, við serligum atliti at lærlingum innan fiskiídnað og havbúnað.

Uppskotið hjá arbeðsbólkinum um yrkisútbúgvingarskipan innan landbúnað samsvarar í ávísan mun við ta skipan, ið finst í Danmark undir heitinum “faglært landmand”. Henda danska útbúgvingin er skipað í 2 partar, har fyrri parturin er 19 mánaðir við 7 mánaða skúlagongd og seinni partur 23 mánaðir við 6 mánaða skúlagongd. Sostatt er samlaða útbúgvingartíðin í uppskotinum hjá arbeðsbólkinum heldur styttri, men skúlaparturin er á leið tann sami. Mett verður tí, at lærlingar, ið hava lokið útbúgvingina eftir tí leisti, sum arbeðsbólkurin skjýtir upp, fáa somu førleikar sum tey, ið hava tilsvarandi dansku útbúgvingina. Arbeðsbólkurin hevur ikki gjørt samanberingar við landbúnaðarútbúgvingar í øðrum londum.

Arbeðsbólkurin heitir á avvarðandi myndugleikar, at spurningurin um fulla góðkenning av útbúgvingini, serliga við atliti at førleikakrøvunum til víðari útbúgving, verður kannaður nærri. Tó heldur arbeðsbólkurin, at hetta er tryggjað við, at lærlingarnir sambært uppskotinum hava 6 almennar grundlærugreinir á C-stigi.

6.3 Kostnaður

Av tí uppskotið snýr seg um eina útbúgving, har talan væntandi verður um fáar lærlingar hvørt árið (sbr. bls. 7), og útbúgvingin í stóran mun verður samskipað við undirvísingina í støðisárinum innan fiskivinnu, serliga við atliti at ætlaðu yrkisútbúgvingini innan fiskiídnað og havbúnað, mugu fíggarligu avleiðingarnar av uppskotinum metast at vera rættiliga avmarkaðar.

Í uppskotinum eru 3/5 grundlærugreinir, har samlisið verður við øðrum næmingum á skúlanum, meðan 2/5 eru yrkislærulærugreinir, har lærlingar fyri ein part samlesa (sbr. bls. 11). Tó fer eisini at verða undirvíst í yrkislærugreinum við serligum atlitum at ávísimum yrkjum og koma lærlingar innan landbúnaðin sostatt at fáa undirvísing, sum vendir sær serliga til teir.

Ikki fyrr enn nærri lýsing er gjørd av einstøku yrkislærugreinunum, ber til at gera eina nágreinliga meting av, hvussu nógv skúlaparturin fer at kosta. Um vit hugsa okkum, at helvtin av yrkislærugreinunum í støðisárinum, tvs, 1/5 av skúlagongdini, eru serstakar fyri landbúnaðarlærlingarnar, kann kostnaðurin av hesum leysliga setast til 25 tús. kr. í fíggjarárinum 2002 (hálvtt undirvísingarár) og 50 tús. kr. í 2003. Í fíggjarárinum 2004 og frameftir verða skúlaútreiðslurnar settar til 125 tús. kr. um árið, íroknað seinna skúlaskeiðið, sum er 12 vikur, fyrstu ferð á heysti í 2004.

Umframt skúlaútreiðslur, verður talan um ávísar lógarbundnar útreiðslur til lønarendurgjald meðan lærlingurin gongur í skúla. Sum dømi er roknað við, at **6 lærlingar** byrja á hvørjum ári.

Samlaður kostnaður í tús. kr.

Fíggjarár	Skúlagongd	Lønarendurgjald ²	Samlað útreiðsla
2002	25	25	50
2003	50	60	110
2004 og frameftir	125	75	200

Roknað verður síðan við eini javnari tilgongd av lærlingum hvørt ár, soleiðis at árligu útreiðslurnar fyri landskassan tilsamans verða 200 tús. kr. sambært galdandi lønarendurgjaldi og um sáttmálar fyri hetta øki koma at liggja á sama støði, sum í handverksvinnuni.

Lagt eigur at verða upp fyri, at tað kann gerast neyðugt við serligari undirvísingarrútgerð, um lærlingútbúgvingar verða settar á stovn innan landbúnaðin.

Víst er á frammanfyri, at lærlingarnir eiga at taka part av yrkislærugreinunum á Búnaðardepilin, serliga við atlitum at yrkislærugreinunum í skúlaskeiðinum seinasta árið. Møguliga verður neyðugt at útvega ávísa útgerð í hesum sambandi, sum vinnan vanligar brúkar, umframt starvsstovuútgerð av ymiskum slagi. Við at samstarva við garðar um at nýta útgerð hjá teimum í undirvísingarhøpi, kunnu slíkar íløgur tó avmarkast, samstundis sum at lærlingurin kann seta dagliga raksturinn og arbeidsgongdina inn í eitt størri høpi. Her verður hugsað um størri tól, eitt nú fóðringsskipanir og tílíkt. Tá ið hugsað verður um ta framgongd, ið ein útbúgving kann væntast at hava við sær fyri vinnuna, metir bólkurinn, at íløgan í útbúgving sera skjótt vinnur seg innaftur.

² Roknað er út frá einari tilgongd upp á 6 lærlingar um árið. Í 2004 og framvirk er talan um 6 lærlingar x 40 vikur x vikulønina + 6 lærlingar x 12 vikur x vikulønina.

7. Uppskúlingarskeið

Umframt eina regluliga yrkisútbúgving, mælir arbeiðsbólkurin til, at serligi tørvurin hjá teimum, sum longu hava drúgvar royndir innan landbúnaðin, verður nøktaður við eini eftirútbúgving. Hugsað verður um eitt uppskúlingarskeið, soleiðis sum formaðurin í Bóndafelag Føroya mælir til í brævi, dagfest hin 14. mars 2001: “Síðani lóg um landsjørð frá 1988 kom í gildi, eru krøv um teoretiska útbúgving so líðandi sett nýggjum festarum. Tað eru fleiri tilstundandi festarar, sum eru "etableraðir" og ikki lúka minstamark til teoretiskum kunnleika fyri at yvirtaka fedranna festi Nøkur av hesum eru soleiðis fyri, at tað ikki er møguligt at fara av landinum til tess at nema sær hendan kravda kunnleika. Læringar eru á Royndarstöðini, sum eisini eiga rætt til teoretiska útbúgving, og mugu í dag fara uttanlands til hetta. Heldur ikki meti eg tað rætt at senda fleiri enn neyðugt av landinum at útbúgva seg, um tað ber til, at vit sjálvi skilagott kunnu skipa fyri hesi útbúgving og laga hana eftir okkara tørv”.

Víðari verður sagt í brævinum: ”Skúlin verður fyriskipaður í Búnaðardeplinum t.d. yvir tveir vetrar sum dagskeið ella kvøldskeið t.d í tíðarskeiðinum 1/10-1/4. Skúlaskeiðið kundi verið skipað sum ein arbeiðsmarknaðarútbúgving og bert verið sett í verk tá eitt minstamark av studentum luttaka. Skilagott hevði verið at samstarva við t.d. Noreg, ísland og Danmark til tess at fáa útbúgvingina góðkenda til víðari lesnað har (fyri ung, sum t.d. kundu tikið ein part av útbúgvingini her í Føroyum og hildið á fram uttanlands)”.

Arbeiðsbólkurin tekur undir við sjónarmiðunum hjá formanni Bóndafelagsins. Harafturat er arbeiðsbólkurin kunnaður um, at tilstundandi festarar eru, sum ikki uppfylla treytirnar um útbúgving fyri at kunna yvirtaka festið. Tískil er ivasamt, um hesir festarar hava neyðugu fyrirtreitur fyri at kunna reka garðarnar sum á nøktandi hátt, nú fleiri øki eisini innan landbúnaðin eru vorðin meira framkomin og krevja tøkniliga vitan.

Fyri at javnseta hesar festarar við vælútbúnar ungar bøndur, verður tí mælt til, at skipað verður fyri einum uppskúlingarskeiði, har bert tær yrkisligu lærugreinar, sum tørvur er á, verða lisnar. Arbeiðsbólkurin kundi hugsað sær, at serliga uppskúlingarskeiðið kemur at taka uml. 200 tímar, møguliga yvir 2 vetrarhálvur, við uml. 10 tímum um vikuna í 10 vikur í hvørji vetrarhálvu, av tí at flestu luttakarnar samstundis eisini skulu røkja garðin.

Skeiðætlanin kundi havt fylgjandi innihald:

Lærugrein	Tímatal
Búskapur	30
Húsdjór	40
Høvuðsuppgáva	10
Lívfrøði og náttúra	20
Plantur	50
Tøkni	50
Tilsamans	200

Mælt verður til, at skeiðið verður hildið á Búnaðardeplinum í Kollafirði, og at undirvísarar koma frá viðkomandi stovnum, t.d. agronomar, djóralæknar, Jarðaráðið og Heilsusføðisliga Starvstovan.

Útreiðslurnar til eitt slíkt skeið eru avmarkaðar til ta løn, ið undirvísararnir skulu hava. Arbeðsbólkurin hevur mett hesa upphædd at fara at verða uml. 70 tús. kr.

8. Niðurstøða arbeidsbólksins

Arbeidsbólkurin hevur í arbeiði sínum lagt dent á, at uppskotið um eina skipan av yrkisútbúgving innan landbúnaðin í størst møguligan mun er í samsvari við ynskjum hjá vinnuni, samstundis sum skipanin í størst møguligan mun eisini nøktar útbúgvingartørvin hjá lærlingunum bæði við atliti at vinnuførleika eftir lokna læru eins og framhaldandi lestrarførleika. Sí eisini samandráttin av til-mælinum frá arbeidsbólkinum á bls. 3.

Haraftrat metir arbeidsbólkurin uppskúlingarskeiðið, ið mælt verður til, at kunna nøkta tørvin hjá teimum, sum longu sita sum bøndur, men sum vanta eitt útbúgvingarstøði at arbeiða út frá.

Bólkurin er av teirri meting, at hann í hesum áliti hevur lýst tey viðurskifti, sum honum varð álagt í tilnevningarskrivinum. Haraftrat metir bólkurin at skipanin, soleiðis sum hon er lýst í hesum áliti, lýkur tey krøv, sum verða sett til eina yrkis-útbúgvingarskipan.

Tórshavn, 7. september 2001

Peder Th. Haahr, formaður

Regin Borðoy

Petur Oluf Hansen

Hans A. Dam Joensen

Yvirlit yvir brúk í føroyska landbúnaðinum, sum í fyrstu atløgu verða mett at kunna vera lærupláss

